

VOJISLAV F. VASIĆ, Beograd

MEĐUNARODNI ZNAČAJ ORNITOFAUNE SKADARSKOG JEZERA

UVOD

Za formiranje pravilnog stava i ponašanja prema delovima prirode osnovna su dva preduslova: procena značaja i vrednosti delova prirode i određivanje opšteg nivoa interesenta. Na taj način, ne samo da se utvrđuje da li se radi o ekonomskom, naučnom, istorijskom, obrazovnom ili nekom drugom značaju, već se određuje i domen uživaoca (korisnika) tog značaja, pa tako postoji gradacija od lokalnog značaja, preko opštinskog, regionalnog, republičkog, saveznog i, na kraju, međunarodnog značaja pojedinih delova prirode. Ovakva valorizacija prirode u oba navedena plana diktira dalje ispravno postupanje, što podrazumeva ne samo racionalno iskorišćavanje prirodnih resursa već i obaveze očuvanja esencijalne strukture prirodne sredine.

Ovde će biti reči prvenstveno o vrednovanju ptičjeg sveta Skadarskog jezera iz međurepubličkog i međunarodnog aspekta. Ne radi se o potpuno novim i nepoznatim konstatacijama, ali će biti izneseni prilozi za dalju konkretizaciju i argumentaciju međunarodnog značaja ptica Skadarskog jezera, kao i pregled dosadašnjih manifestacija takvog značaja. Na kraju, biće dato nekoliko predloga za aktivniji i funkcionalniji odgovor na najšire interesovanje koje za jezerske ptice već postoji.

JUGOSLOVENSKO-ALBANSKI BILATERALNI ZNAČAJ ORNITOFAUNE SKADARSKOG JEZERA

Skadarsko jezero pripada međunarodnim vodama budući da je podeljeno između SFR Jugoslavije i NR Albanije. Već sama ta činjenica daje fauni ptica međunarodni aspekt, kao što je to slu-

čaj i sa celom prirodom Skadarskog jezera (Jovičević, 1980; Perazić, 1980).

Nezavisno od međunarodno-pravne formulacije statusa ptičjeg sveta jezera, oba jezerska dela, i jugoslovenski i albanski, funkcionalno su ekosistemski povezana, a razmena ptica je neprekidna u svim sezonama. Veliki broj ptica ima »međunarodni« individualni areal, tj. ukupna teritorija na kojoj ta ptica zadovoljava svoje vitalne potrebe presečena je državnom granicom. Nije redak slučaj da se jedna ptica gnezdi u Jugoslaviji, a hrani u Albaniji. Ova pojava je najuočljivija kod krupnih vrsta ptica močvarica, čiji je individualni areal vrlo prostran, obuhvatajući ponekad ukupnu površinu Skadarskog jezera. Nije potreban bolji i poznatiji primer od pelikana, panca (*Pelecanus crispus*). Ta vrsta se kolonijalno gnezdi u Crnom Žaru, na jugoslovenskoj strani jezera, u neposrednoj blizini državne granice, a u potrazi za hranom luta celim jezerom, prelazeći državnu granicu i više puta u toku jednog dana. Pelikan ima u SR Crnoj Gori status strogo zaštićene vrste, a njeno gnezdilište, koje je ujedno i poslednje u Jugoslaviji, zaštićeno je kao rezervat. Razumljivo je onda da je za efikasnu zaštitu ove i drugih vrsta neophodno koordinisano ponašanje sa obe strane međudržavne granice. Slično pelikanu, »dvojno državljanstvo« na Skadarskom jezeru imaju mnoge gnezdarice poput ušatke (*Podiceps cristatus*), vranca (*Phalacrocorax carbo*), fendaka (*Ph. pygmaeus*), sive čaplje (*Ardea cinerea*), divlje patke (*Anas platyrhynchos*), orla belorepana (*Haliaeetus albicilla*), eje močvarice (*Circus aeruginosus*), baljoške (*Fulica atra*), veljeg galeba (*Larus argentatus*), obične čigre (*Sterna hirundo*), bregoča (*Riparia riparia*), lastavice (*Hirundo rustica*) i drugih.

Sve te vrste pokazuju ekološko jedinstvo obe strane Skadarskog jezera i njegov međunarodni značaj. Međutim, od ne manjeg značaja, mada indirektnog, su i aktivnosti koje su inače regulisane Sporazumom SFR Jugoslavije i NR Albanije o vodoprivrednim pitanjima. Poremećaj vodnog režima sa bilo koje strane, izaziva automatske promene i na drugoj strani jezera, što odmah zatim znači i narušavanje vodenih staništa ptica i dalje lančane promene u ekosistemu i ornitofauni kao njegovoj komponenti. Treba istaći da se ptice nalaze na vrhu trofičke piramide jezera, tako da su jako osetljive i na najmanje promene u bazi piramide.

Jedan od najvažnijih zadataka za prevazilaženje problema koji proističu iz bilateralno-međunarodnog statusa ornitofaune Skadarskog jezera, jeste povezivanje naučnih i operativnih institucija SFR Jugoslavije i NR Albanije, najpre putem razmene informacija, a zatim i kroz tešnje vidove saradnje.

MEĐUNARODNI ASPEKT SEOBE PTICA

Ako se pođe od koncepcije da nijedna ptica selica nije svojina jedne države, već da ona učestvuje u ekosistemima svih država koje obuhvata njen ukupni areal, dolazi se do međunarodnog koncepta ptica selica uopšte, koji je u našoj zemlji ozvaničen Zakonom o ratifikaciji Međunarodne konvencije o zaštiti ptica (Službeni list SFRJ, 6, 8. II 1973) i Samoupravnim sporazumom o usklađivanju lova i očuvanju ptica-selica (Lovački savez Jugoslavije, 17. II 1976).

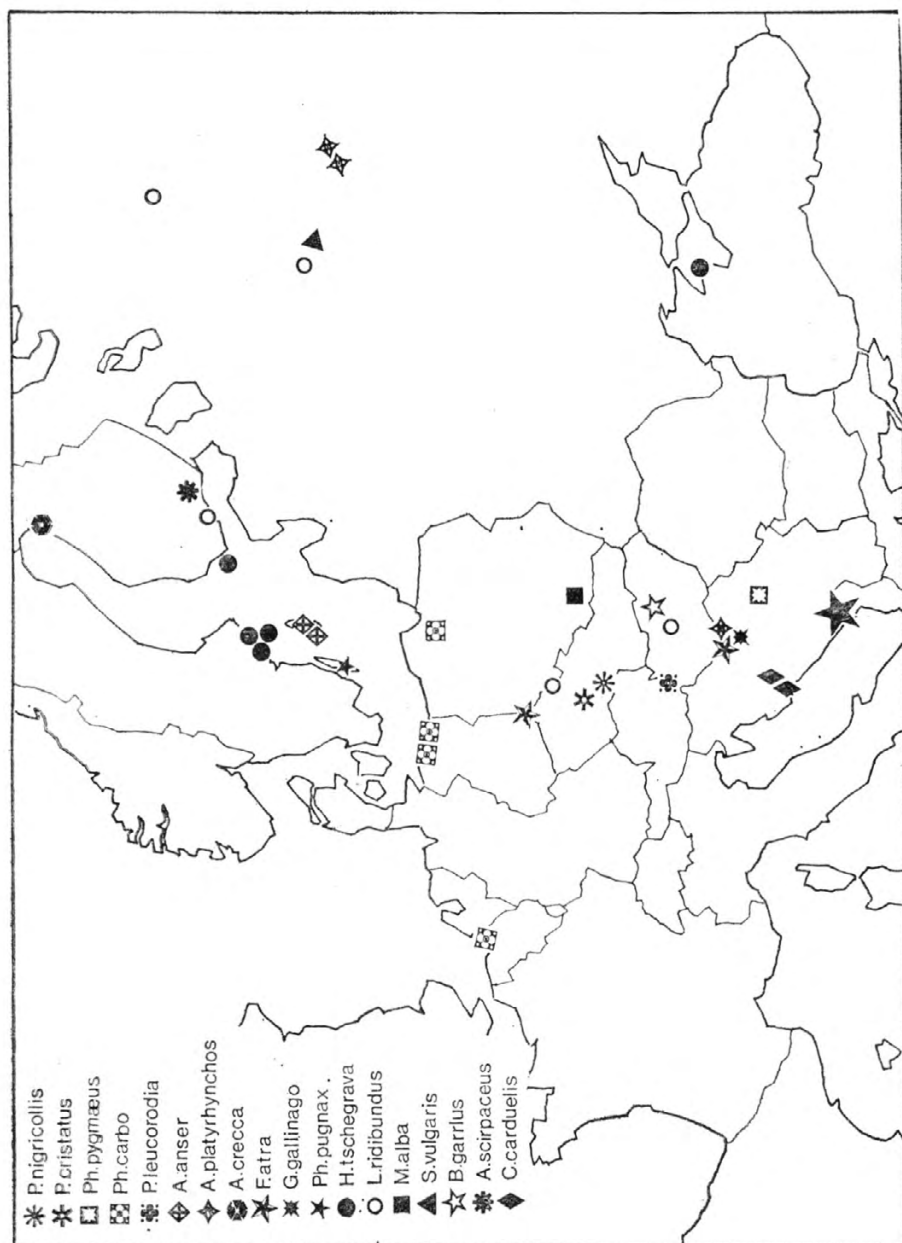
Skadarsko jezero, kao opšte poznati »sabirni centar« ptica selica na prolazu i zimovanju, predstavlja jedan od najkarakterističnijih primera međunarodnog karaktera ornitofaune u Sredozemlju. Od oko 264 vrste, koliko je zabeleženo u fauni Skadarskog jezera, 73 vrste su gnezdarice selice, koje ujesen napuštaju Skadarsko jezero; 18 vrsta su redovne prolaznice ujesen i uproleće; 45 vrsta su redovni »zimski gosti«; 12 vrsta redovno provode leto na Skadarskom jezeru ne gnezdeći se, dok se deo populacije gnezdi na Severu. Tome treba dodati i 90 vrsta koje neredovno dolaze na Skadarsko jezero, a među njima ima i prolaznica, i zimskih i letnjih »gostiju« (Vasić, 1980). Dakle, ukupno 238 ili 90% vrsta ptica Skadarskog jezera pripada pokretnom delu ornitofaune, koji Skadarsko jezero povezuje sa ostalim našim republikama, susednim i udaljenim zemljama i čak drugim kontinentima (Afrika, Azija).

O poreklu ptica koje dolaze na Skadarsko jezero iz drugih zemalja najbolje svedoče rezultati prstenovanja ptica. Do sada je poznato 35 nalaza (Schenk, 1915, 1930; Maštrović, 1939, 1940; Kroneisl-Rucner, 1957, 1959; Štromar, 1965, 1967, 1970, 1971, 1972, 1975, 1977, 1980), koji su prikazani na tabeli 1. i karti 1. Sektor teritorije Evrope iz koga se poput levka »slivaju« ptice selice koje dolaze na Skadarsko jezero, prikazan je na karti 2. Prema tim podacima, na Skadarsko jezero dolaze ptice iz Finske, Švedske, Sovjetskog Saveza, Holandije, Nemačke Demokratske Republike, Poljske, Čehoslovačke, Austrije, Mađarske, a od jugoslovenskih socijalističkih republika i pokrajina — iz Hrvatske i Vojvodine, što čini ukupno 9 država, jednu republiku i jednu pokrajinu. U okviru šeme na karti 2, data je i »ruža« pravaca seobe, koja pokazuje da je najviše nalaza (15) iz pravca severa, zatim, nešto manje (9) iz pravca sever-severozapad i severoistok (5), dok je najmanje iz pravca severozapad (3), sever-severoistok (2) i istok-severoistok (1). Iz ostalih pravaca nema nalaza.

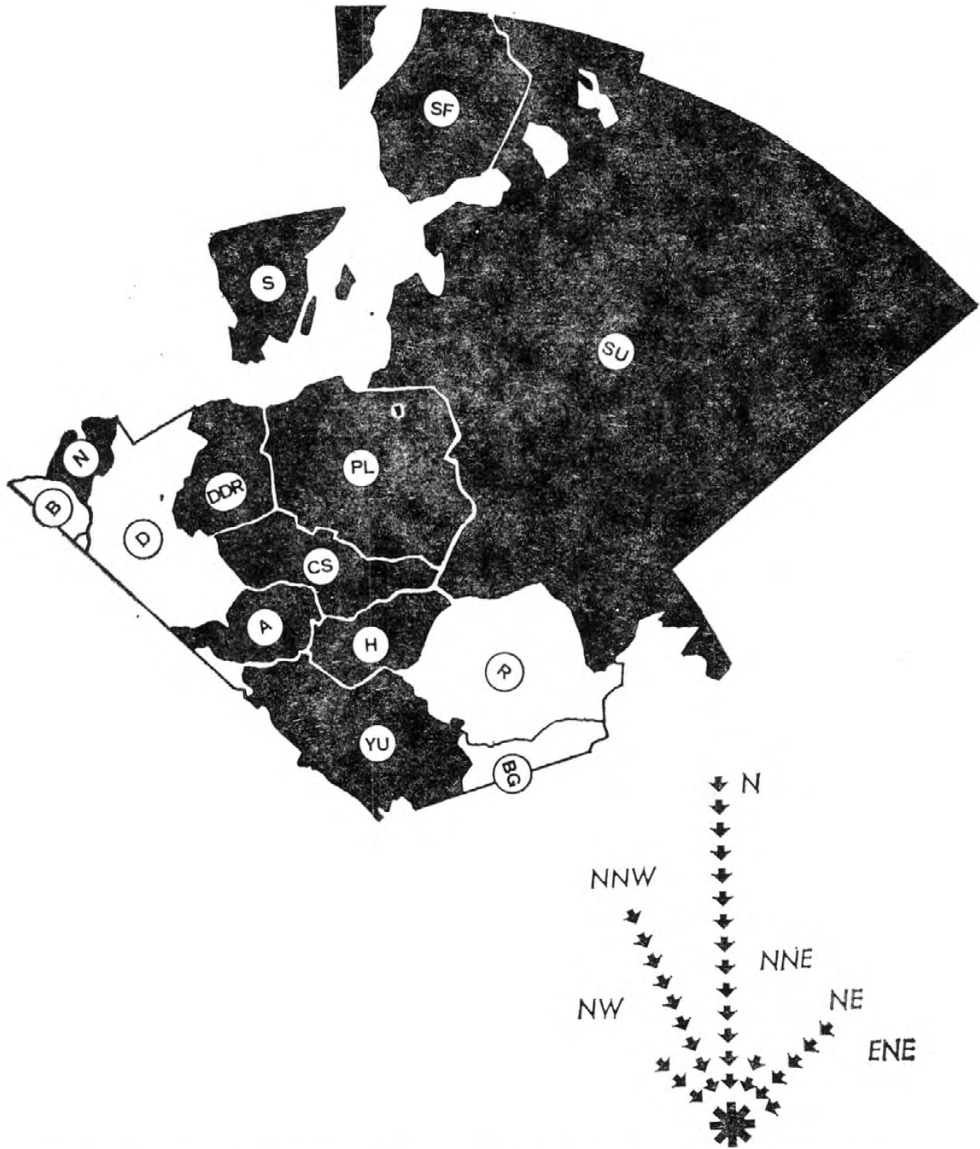
Iako nepotpuna, s obzirom da se na samom Skadarskom jezeru nije vršilo intenzivnije prstenovanje ptica, ova slika seobe sa severa Evrope već ukazuje na vrlo prostranu teritoriju s kojom Skadarsko jezero komunicira putem ptica selica. Svakako da će se daljom akumulacijom nalaza prstenovanih ptica dobiti još prostranija, a time i potpunija teritorija sa koje ptice selice dolaze

Tabela 1. — Nalazi ptica prstenovanih u drugim zemljama — Recoveries of birds ringed abroad

Vrsta Species	Prstenovana Ringed		Datum Date	Uzrast Age	Nadena na Skadarskom jez. Recovery at Skadar Lake	
	Država State	Mesto Locality			Datum Date	Datum Date
<i>Podiceps nigricollis</i>	Čehoslovačka	Lednice (Breclav)	15. 6. 1965.	ad.	13. 2. 1966.	
<i>Podiceps cristatus</i>	Čehoslovačka	Radostin (Zdar)	24. 10. 1956.	ad.	8. 1. 1957.	
<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	Vojvodina	Obedska bara (Kupinovo)	16. 6. 1912.	pull.	22. 12. 1912.	
<i>Phalacrocorax carbo</i>	Holandija	Lekkrekerk	11. 6. 1932.	pull.	14. 12. 1932.	
	Poljska	Pagdanzig (Schlochau)	25. 5. 1933.	pull.	12. 1936.	
	Nemačka DR	Rügen	30. 5. 1936.	pull.	11. 11. 1936.	
	Nemačka DR	Niederhof (Mecklenburg)	31. 5. 1957.	pull.	31. 3. 1959.	
<i>Platalea leucorodia</i>	Austrija	Neusiedler See (Purbach)	11. 6. 1963.	pull.	11. 10. 1963.	
<i>Anser anser</i>	Švedska	Rone (Gotland)	2. 7. 1952.	ad.	14. 8. 1954.	
	Švedska	Rone (Gotland)	4. 10. 1957.	ad.	17. 1. 1962.	
	SSSR	Erus (Okskij zapov.)	25. 9. 1961.	juv.	8. 11. 1958.	
<i>Anas platyrhynchos</i>	SSSR	Erus (Okskij zapov.)	26. 11. 1968.	juv.	6. 2. 1964.	
	SR Hrvatska	Kopačevski rit (Baranja)	2. 8. 1968.	ad.	29. 12. 1969.	
	Finska	Pajulampi (Oulunsalo)	9. 6. 1960.	juv.	20. 12. 1968.	
<i>Anas crecca</i>	Nemačka DR	Ullersdorf (Niesky)	13. 7. 1966.	pull.	21. 1. 1961.	
<i>Fulica atra</i>	SR Hrvatska	Kopačevski rit (Baranja)	11. 8. 1969.	pull.	22. 1. 1969.	
<i>Gallinago gallinago</i>	SR Hrvatska	Bilje (Baranja)	19. 7. 1969.	ad.	8. 3. 1970.	
<i>Philomachus pugnax</i>	Švedska	Ottenby (Oeland)	16. 5. 1961.	pull.	leto 1970.	
<i>Hidroprogne ischegrava</i>	SSSR	Lebj. ostr. (Krim)	12. 6. 1966.	pull.	29. 4. 1965.	
	Švedska	Gunnarstenarna (B. Sve.)	20. 6. 1969.	pull.	12. 11. 1971.	
	Švedska	Gunnarstenarna (B. Sve.)	30. 6. 1973.	pull.	26. 9. 1972.	
	Finska	Gunnarstenarna (B. Sve.)	6. 7. 1975.	pull.	10. 10. 1973.	
	Mađarska	Brändö (Åland)	6. 6. 1912.	pull.	19. 10. 1975.	
<i>Larus ridibundus</i>	SSSR	Valenza jezero	6. 6. 1912.	pull.	23. 2. 1914.	
	Finska	Kijovo jezero (Moskva)	6. 1934.	pull.	5. 1. 1935.	
	Čehoslovačka	Helsingfors	28. 5. 1938.	pull.	21. 1. 1939.	
	SSSR	Černihovice (Rychnov)	17. 6. 1956.	pull.	26. 1. 1957.	
	Poljska	Sokoljski rejon	13. 6. 1959.	pull.	17. 1. 1962.	
<i>Motacilla alba</i>	SSSR	Swiatniki (Krakow)	19. 5. 1959.	pull.	4. 3. 1962.	
<i>Sturnus vulgaris</i>	SSSR	Mytišči (Moskva)	leto 1959.	?	5. 12. 1966.	
<i>Bombycilla garrulus</i>	Mađarska	Budapest	23. 12. 1961.	ad.	zima? 1962.	
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Finska	Kirkkojärvi (Hanina)	13. 9. 1972.	?	11. 10. 1972.	
<i>Carduelis carduelis</i>	SR Hrvatska	Split	26. 10. 1956.	ad.	17. 4. 1956.	
	SR Hrvatska	Otok	7. 7. 1963.	juv.	30. 10. 1965.	

Karta 1. — Mesta prstenovanja ptica nađenih na Skadarskom jezeru.
 Localities where are ringed the birds recovered at Skadar Lake.

Karta 2. — Sektor Evrope iz koga potiču prstenovane ptice nađene na Skadarskom jezeru. U desnom uglu je »ruža« pravaca seobe: jedna strelica označava jedan nalaz prstenovane ptice.

The sector of Europe where the birds recovered at Skadar Lake are ringed. In the right corner where the rose of migration directions: one arrow means one recovery of ringed bird.

na Skadarsko jezero. Potrebno je takođe intenzivirati prstenovanje ptica na samom Skadarskom jezeru, čime bi se dobili i podaci kuda dalje na jug odlaze te ptice.

U zemljama na severu Evrope, odakle dolaze ptice na Skadarsko jezero, sprovodi se intenzivna zaštita i unapređenje ornitofaune. Potpuno je onda razumljiva velika zainteresovanost tih zemalja za odgovarajuću zaštitu tih ptica na celom selidbenom putu i u zimovalistima, a naročito na Skadarskom jezeru. Jedna od manifestacija tog interesovanja došla je do izražaja za vreme međunarodne akcije praćenja brojnosti vodne pernate divljači i ostalih vodenih ptica, kada je Skadarsko jezero bilo važna osmatračka tačka (Atkinson-Willes, 1968, 1976). Sprega je povratna — za zaštitu, ali i iskorišćavanje ptica kao prirodnog resursa na Skadarskom jezeru, potrebna je koordinirana akcija i u zemljama gde se te ptice гнезде (na severu).

MEĐUNARODNI ZNAČAJ BOGATSTVA ORNITOFAUNE SKADARSKOG JEZERA

Skadarsko jezero sa svoje 264 vrste, predstavlja u Jugoslaviji jedno od pticama najbogatijih područja, a i u međunarodnoj »konkurenciji« zauzima visoko mesto. Uzroci tolikog bogatstva su mnogobrojni, ali svakako da pored biogeografskih i ekoloških specifičnosti (Stojković i Vasić, 1968; Vasić, 1974, 1980; Vizi, 1974, 1975a, 1980a, 1981a; Reichholf, 1976), važnu ulogu igra relativna nenarušenost ekosistema.

Tako bogata ornitofauna, pored autohtonih vrsta ptica, sastoji se i od elemenata vrlo udaljenih oblasti, čak i sa drugih kontinenta, kakav je slučaj npr. sa crnom čapljom (*Egretta gularis*), koja je u Jugoslaviji jedino zabeležena na Skadarskom jezeru (Vizi, 1980b). Biogeografske veze skadarske ornitofaune lepezasto se šire od krajnjeg severa, pojasa tundre i tajge, zatim preko srednje Evrope i njenih listopadnih šuma i travnih biocenoza, najviših srednjeevropskih i balkanskih planina, pa do stepskih i polupustinjskih zona.

Ekološke pogodnosti i biogeografska situacija Skadarskog jezera omogućili su širenje rasprostranjenja nekoliko ekspanzivnih vrsta upravo ovim pravcem. Većinom su to mediteranske vrste koje se šire sa jugoistoka na severozapad, a nedavno su zabeležene na Skadarskom jezeru: daurska lasta (*Hirundo daurica*), španski vrbac (*Passer hispaniolensis*), seoski detlić (*Dendrocopos syriacus*), afrička kukavica (*Clamator glandarius*) i neke druge (Géroudet, 1960; Stojković i Vasić, 1968; Vasić, 1980; Vizi, 1974, 1975a, 1975b, 1981a).

Bogata ornitofauna Skadarskog jezera (ukoliko će to još dugo biti, cf. Vizi, 1980b) predstavlja rezervoar i jezgro obnavljanja populacija siromašnijih i ugroženijih ornitofauna, pogotovo u svetlu spleta biogeografskih veza sa susednim, ali i udaljenijim oblastima. Očuvanje tog bogatstva i raznovrsnosti jezerskog ptičijeg sveta time prevazilazi lokalne obaveze i postaje stvar međunarodnog značaja.

MEĐUNARODNI ZNAČAJ OČUVANJA RETKIH VRSTA PTICA SKADARSKOG JEZERA

Zahvaljujući prvenstveno očuvanju ekosistema, usled nepristupačnosti nekih delova jezera, naročito uz njegovu severnu, močvarnu obalu, Skadarsko jezero je utočište mnogih vrsta ptica koje su danas u najvećem delu svoga areala proređene i ugrožene, tako da uživaju u svim tim zemljama legalnu zaštitu. U specijalnoj publikaciji Evropskog saveta, izrađenoj u saradnji sa Međunarodnim savetom za zaštitu ptica (Parslow, 1974) navedene su sve ugrožene evropske vrste ptica, sa lokalitetima gde još žive i apelom za njihovu zaštitu kao delova prirode od međunarodnog interesa. Među tim pticama, na Skadarskom jezeru se javljaju sledeće vrste: *Gavia immer*, *Pelecanus crispus*, *Egretta alba*, *Platalea leucorodia*, *Plegadis falcinellus*, *Anser erythropus*, *Buteo rufinus*, *Hieraaetus fasciatus*, *Hieraaetus pennatus*, *Aquila clanga*, *Aquila heliaca*, *Haliaeetus albicilla*, *Neophron percnopterus*, *Gyps fulvus*, *Falco cherrug*, *Falco biarmicus*, *Falco peregrinus*, *Otis tarda*, *Tringa stagnatilis*, *Gallinago media*, *Gelochelidon nilotica*, *Hydroprogne tschegrava* i *Bubo bubo*. Zakonom o zaštiti prirode i posebnim rešenjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode, većina ovih vrsta je stavljena pod zaštitu (Vučković, 1970, 1980). Ostaje svakako kao najpreči zadatak da se i ostale vrste sa gornjeg popisa zakonom zaštite. To je takođe međunarodna obaveza.

Poseban značaj imaju u Evropi proređene gnezdarice Skadarskog jezera, među kojima svakako najupadljivije mesto ima pelikan (*Pelecanus crispus*). Praćenje populacije evropskih pelikana i njihova zaštita poverena je čak posebnoj Međunarodnoj komisiji za pelikane pri Međunarodnom savetu za zaštitu ptica. Ta međunarodna akcija uključila je odnedavno i pelikane Skadarskog jezera (Crivelli, 1978; Crivelli i Vizi, 1981).

Među gnezdaricama Skadarskog jezera ima i takvih koje na samom jezeru nisu još ugrožene i proređene, ali u Evropi predstavljaju prave raritete, potisnute sa skoro svih nekadašnjih mesta gnežđenja. Tipičan primer za ovu grupu ptica je fendak (*Phalacrocorax pygmaeus*), koji se pojedinih godina gotovo masovno javlja na jezeru. Bila bi nepopravljiva greška olako se odnositi prema ovoj vrsti samo zato što na jezeru trenutno nije toliko retka. Naime primećene su znatne fluktuacije brojnosti ove vrste od godine do

godine, što govori da populacija nije stabilizovana, a takva pojava najčešće prethodi drastičnom padu gustine populacije. Pri tom treba imati u vidu da se međunarodna javnost interesuje za obnavljanje svoje ornitofaune, a jedan od centara potencijalnog raseljavanja retkih vrsta je i Skadarsko jezero. Aktivna međunarodna zaštita ptica pored konzerviranja postojećeg stanja, predviđa i unapređenje, odnosno rekonstrukciju nekadašnjeg bogatstva ornitofaune.

DOSADAŠNJE VREDNOVANJE I MEĐUNARODNA ZAINTERESOVANOST ZA ORNITOFAUNU SKADARSKOG JEZERA

Nije ovo, naravno, prvi put da se naglašava međunarodni značaj Skadarskog jezera i njegove ornitofaune, ili bolje reći — zbog njegove ornitofaune. O tome su na međunarodnim skupovima govorili naši ornitolozi (Rucner, 1966, 1967; Vasić, 1976). Dalje, uočavajući međunarodni značaj Skadarskog jezera kao staništa ptica Olney (1965) je uvrstio Skadarsko jezero u prvu kategoriju vodenih staništa od međunarodnog interesa (u okviru projekta M.A.R.). I Carp (1978) ukazuje na značaj Skadarskog jezera i njegove ornitofaune, ističući potrebu očuvanja ekološke ravnoteže. Već smo pominjali međunarodnu akciju koju je organizovao Međunarodni biro za proučavanje vodenih staništa i vodenih ptica od međunarodnog značaja (Atkinson-Willes, 1968, 1976), u koju je uključeno i Skadarsko jezero. Gooders (1960), u svojoj knjizi, u kojoj je obradio ornitološki najzanimljivije objekte u međunarodnim razmerama, detaljno je prikazao ornitofaunu Skadarskog jezera. Pomenuto je već uključenje Skadarskog jezera u međunarodnu akciju za proučavanje i zaštitu pelikana (Crivelli, 1978; Crivelli i Vizi, 1981). Najzad, međunarodni istraživački projekt koji je finansirao Smitsonijev institut, obuhvata obimna ornitološka istraživanja Skadarskog jezera (Vizi, 1974, 1975, 1981).

Međunarodno interesovanje za ornitofaunu Skadarskog jezera može se meriti i brojem ornitologa van Crne Gore i Jugoslavije, koji su i bez poziva dolazili da upoznaju i široj javnosti prikažu bogatstvo i značaj ptičjeg sveta na Jezeru. Bibliografija o pticama Skadarskog jezera sastavljena je čak od 60% naslova čiji su autori stranci (Vizi i Vasić, 1980).

Poseban indikator međunarodnog interesovanja za ptice Skadarskog jezera su strani ornitolozi-amateri, koji svake godine masovno dolaze da se dive bogatstvu ptičjeg sveta (J. i M. Terrasse, 1961; Schönfuss, 1962; Lind *et al.* 1962; Grim, 1962; Kolbe, 1963; Thorpe *et al.* 1936; Moll, 1967; Burri, 1970; Laursen, 1971; grupa »Ornitholidays« i dr., *cf.* Vizi i Vasić, 1980). Postoje čak i specijalizovane turističke agencije koje

dovode na Skadarsko jezero turiste — posmatrača ptica, a broj onih koji dolaze individualno, samo se približno može proceniti. Za sada, među stranim turistima koji se zaustavljaju na jezeru — najviše je onih sa durbinom oko vrata, a njih je svake godine sve više.

ZAŠTITA I ISKORIŠĆAVANJE ORNITOFAUNE SKADARSKOG JEZERA U SVETLU NJENOG MEĐUNARODNOG ZNAČAJA

Ukoliko je u prethodnim poglavljima dovoljno ubedljivo argumentovana međunarodna važnost ornitofaune Skadarskog jezera (a mislim da jeste) i ukoliko je dovoljno jasno da u međunarodnoj javnosti već postoji svest o takvom značaju Skadarskog jezera (a uveren sam da postoji), ostaje još da se vidi u kojoj meri postoji adekvatan odgovor na takav značaj i međunarodno interesovanje kod nas, i to prvenstveno u pogledu zaštite i iskorišćavanja ptica kao prirodnog resursa. Već na početku ovog poglavlja može se reći da ni na planu zaštite niti u pogledu iskorišćavanja još nije na Skadarskom jezeru preduzeto dovoljno i adekvatnih mera u odnosu na međunarodne i lokalne interese. Zato će ovde biti izneti i predložiti za prevazilaženje tog raskoraka, sa akcentom na racionalno iskorišćavanje bogatstva ornitofaune Skadarskog jezera. Ali najpre o zaštiti.

Zaštita ornitofaune Skadarskog jezera

Velikim zalaganjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode u Titogradu, naročito njegovog rukovodica dr inž. M. Vučkovića (1970, 1976, 1980a, 1980b), na Skadarskom jezeru je zaštićen čitav niz vrsta ptica, a tri manja područja proglašena su prirodnim rezervatima kao gnezdilišta ptica. Svakako da su ovakve mere sa važnošću zakona neophodne i dobre kao prvi korak ka aktivnoj zaštiti celokupne ornitofaune Skadarskog jezera. Ali, bilo bi pogrešno zaustaviti se na tim merama. Najpre, neophodno je da se sve ptice Skadarskog jezera zakonom zaštite i to: (1) TRAJNO sve ptice koje se u Evropi smatraju ugroženim (Parslow, 1974) i (2) LOVOSTAJEM u vreme od januara do septembra sve ostale. Što se tiče rezervata, dva od tri postojeća (Manastirska tapija i Pančova oka cf. Vučković, 1980a), više ne odgovaraju svojoj svrsi, jer su kolonijalne gnezdarice radi kojih su rezervati i izdvojeni, napustile te lokalitete i na njima se više ne gnezde: pelikani su se preselili u Crni Žar (Vizi, 1981b), a sive čaplje, sem nekoliko parova se sada gnezde na Alipašinoj gorici (Vasić, 1976, Vizi, 1979), dok se male bele čaplje, fendaci i neke druge kolonijalne gnezdarice gnezde na još nedeterminisanom lokalitetu. Osim toga, postoji još čitav niz lokaliteta — gnezdilišta retkih ptica, koji

nisu uopšte zaštićeni. Zbog svega toga, a prvenstveno zbog međunarodnog značaja, ornitofauna Skadarskog jezera može da se uspešno zaštititi samo kao CELINA, a nikako parcijalno. Celo Skadarsko jezero zato mora biti jedinstven zaštićeni objekt, naravno u smislu aktivne zaštite prirode, koja podrazumeva ne samo konzerviranje prirode, već i njeno unapređenje uz racionalno korišćenje prirodnih resursa. Dakle, ne kao muzej prirode u kome se ništa ne sme dirati, već kao dobro, nasleđeno od prirode, ali kojim se mudro gazduje, bez destruktivnog narušavanja suštinske ekološke ravnoteže (cf. Stanković, 1980; Ražnatović, 1980).

Da bi se ove mere zaštite ornitofaune uspešno mogle da sprovedu, potrebno je da se Skadarsko jezero kao celina proglasi ZAŠTIĆENIM OBJEKTOM OD MEĐUNARODNOG ZNAČAJA u okviru Međunarodne konvencije o zaštiti staništa vodenih ptica, kao što su to već Obedska bara i Ludoško jezero u SAP Vojvodini. Time bi se proširila, ali i zaoštrila odgovornost za uspešnost mera aktivne zaštite ptica na Skadarskom jezeru. Istovremeno bi se otvorile mogućnosti za uključivanje većeg broja faktora u aktivnostima za očuvanje i unapređenje ornitofaune jezera, i to, kako u pogledu naučnih potencijala tako i u pogledu finansiranja. Tako, na primer, Svetski fond za zaštitu žive prirode (WWF), odnosno njegova komisija za vodena staništa u Mediteranu, već pokazuje izvesnu zainteresovanost za Skadarsko jezero i njegovu ornitofaunu.

Iskorišćavanje ornitofaune Skadarskog jezera

Kada se govori o iskorišćavanju jednog prirodnog resursa, obično se misli prvenstveno na izvlačenje ekonomske koristi na način »žetve«. Ne zaobilazeći ni ovaj vid korišćenja ornitofaune Skadarskog jezera, ovde će biti malo više reči o iskorišćavanju upravo dokazanog međunarodnog značaja ornitofaune. Ali najpre ipak o »žetvi«.

Skadarsko jezero je odvajkada bilo lovište ptica močvarica, naročito pataka. Lokalno stanovništvo je redovno uz ribu lovilo i ptice, bar isto toliko radi ishrane koliko iz sporta. U prošlosti, knjaževi, kraljevi i prestolonaslednici, sa svojim svitama i gostima, dolazili su na bogata lovišta Skadarskog jezera. Lov je bio regulisan zakonom, koji se više ili manje dosledno primenjivao, a postojala je izvesna iskonska ravnoteža između pernate divljači i lovnog pritiska. U novije vreme, kao i svuda u svetu, taj odnos je narušen iz razloga čiji je broj suviše veliki i koji su suviše poznati da bi ovde bili nabrajani. U svakom slučaju, Skadarsko jezero nije više onako idealno lovište pernate divljači kao što je negda bilo. Otprilike u isto vreme došlo se do ideje o intenzivnijem lovu u vidu tzv. lovnog turizma i o potrebi unapređenja fonda pernate divljači na jezeru, budući da je uočeno rapidno opadanje brojnosti. Već tada je konstatovano da je pernata divljač u velikoj

meri ugrožena krivolovom (P u š o n j i ć, 1965). Istovremeno na jezeru se razvija lovni turizam. Ta vrsta iskorišćavanja ornitofaune postaje prava »žetva smrti« i pogoršava i onako tešku situaciju. Imajući to u vidu, Izvršno vijeće SR Crne Gore organizuje pripremu dva elaborata koji treba da posluže za uređenje lovnih prilika i unapređenje lovstva uz očuvanje fonda divljači (M a t v e j e v i P e k i ć, 1964; M a t v e j e v, 1965). U tim elaboratima se detaljno planiraju mere kojima treba da se reše već tada gorući problemi u vezi sa lovom na jezeru, a naročito njegove međunarodne dimenzije — tzv. lovnog turizma. Ukazuje se već tada da je jedina mogućnost za razvoj te delatnosti lov na uzgojenu divljač, organizovanjem mreže odgajališta divljih pataka (»patkarnika«). Time se s jedne strane povećava fond lovne divljači i omogućava masovan »devizni« lov, a s druge strane, zaštićuje se prirodna, »divlja« populacija pernate divljači. Nažalost, i pored odličnih elaborata, lovnih prilika na Skadarskom jezeru nisu se do danas mnogo izmenile. Još uvek se lovnim turizmom zarađuje prvenstveno na osnovu ostrom otstrela prirodne populacije pernate divljači, a rad malobrojnih patkarnika ni izdaleka ne zadovoljava potrebe sve razvijenijeg lova. A u prirodi ne može beskonačno da se žanje ono što se ne seje!

Imajući u vidu međunarodnu odgovornost ili odgovornost pred međunarodnom javnošću, postavlja se još jednom pitanje što hitnijeg rešavanja i uređenja lova na vodene ptice Skadarskog jezera. Ne treba se plašiti deviznih gubitaka, jer lov treba tako organizovati da se njegov intenzitet ne smanji, već samo da se ograniči objekt lova na uzgojenu divljač.

Kako je rečeno na početku ovog poglavlja, lov nije ni u kom slučaju jedini mogući oblik iskorišćavanja ornitofaune kao prirodnog blaga. Neke strane agencije, kao npr. »Ornitholidays« iz Saseksa, Engleska, već godinama organizuju grupe ornitologa-amatera, koje dovode na Skadarsko jezero čak iz Velike Britanije. Međutim, još veći broj turista-posmatrača ptica dolazi potpuno neorganizovano, zaustavlja se na katastrofalno neuređenom parkingu (sada već bivše) Biološke stanice na Vranjini i odatle peške, železničko-drumskim nasipom razgledaju ptice Skadarskog jezera u stalnom strahu da će ih pregaziti šinobus ili kamion. Uzgred, odatle malo ptica uspevaju da vide, pa ipak se vraćaju kući oduševljeni, ali uz vajkanje što im na raspolaganju ne postoji nikakva pogodnost za krstarenje jezerom, posmatranje i fotografisanje retkih ptica itd. I naravno, ti turisti, kojih je kako ranije rekosmo, svake godine sve više, ne potroše na jezeru nijedan jedini dinar. Dakle vrlo veliki interes za prirodnjački turizam na Skadarskom jezeru postoji, ali je potpuno neiskorišćen, iako je još M a t v e j e v (1965) na to ukazao pre petnaest godina.

Da bi se iskoristio ovaj prirodni potencijal Skadarskog jezera, predlaže se osnivanje MEĐUNARODNE ORNITOLOŠKE OPSER-

VATORIJE, kao specifičan turističko-istraživački centar, po ugledu na slične institucije kojih ima na stotine na ornitološki najzanimljivijim punktovima širom Evrope i Severne Amerike. Osnivanjem ornitološke opservatorije na Skadarskom jezeru, pored turističko-privredne delatnosti, unapredio bi se i naučnoistraživački rad. Prema dosada ispoljenom zanimanju stranih turista za ptice Skadarskog jezera, treba očekivati da bi se početne investicije vrlo brzo amortizovale i da bi Međunarodna ornitološka opservatorija poslovala finansijski pozitivno. Ne manji značaj ovakve ustanove ogledao bi se na edukativnom planu, ne samo za upoznavanje živog sveta naše zemlje, već i kao primer pozitivnog odnosa čoveka prema pticama i prirodi uopšte. Blizina republičkog centra omogućuje redovnu posetu obrazovnih ustanova. Vrlo dobre komunikacije i blizina velikih turističkih centara na Primorju takođe garantuje kontinuiranu posećenost opservatorije tokom turističke sezone.

Za formiranje predložene Međunarodne opservatorije nisu potrebne velike investicije. Pored smeštajnih kapaciteta, potrebno je izgraditi objekat sa radnim i izložbenim prostorijama i malu luku sa izvesnim brojem lakih čamaca (tradicionalnih skadarskih čunova) i jednim malo većim brodom sa prostranom palubom za posmatranje ptica. Taj veći brod bi krstario jezerom, obilazeći ornitološki najatraktivnija mesta. Osim toga, potrebno je izgraditi mrežu osmatračnica do kojih bi bio omogućen pristup kopnom ili vodom (u zavisnosti od zone). Opservatorija bi bila opremljena i pokretnim i nepokretnim mrežama za hvatanje ptica radi prstenovanja, što je naročito atraktivno za ornitologe-amatere. Naročitu pažnju potrebno je posvetiti propagandnim aktivnostima. Pored oglasa u svim stranim amatersko-ornitološkim glasilima, treba štampati vodič za ptice Skadarskog jezera sa slikama u boji i kratkim opisom svake ptice, koji omogućava brzu identifikaciju u prirodi, a takođe pokrenuti i bilten opservatorije, u kome bi turisti-ornitolozi objavljivali svoje beleške na osnovu posmatranja ptica na Skadarskom jezeru. Moguće je osnovati i međunarodno ornitološko udruženje čiji bi redovni članovi (na osnovu godišnje članarine) imali popust pri korišćenju usluga opservatorije. Stalna izložba fotografija koje su na jezeru snimili turisti, povećala bi atraktivnost objekta i učinila da se turisti osećaju kao u svom domu. Izgradnja i opremanje opservatorije bi se odvijala u etapama, u zavisnosti od priliva sredstava. Naravno da bi bilo potrebno zaposliti stručne vodiče i čuvare objekata na jezeru. Osnivanjem opservatorije, postiglo bi se optimalno iskorišćavanje međunarodnog zanimanja za ornitofaunu Skadarskog jezera, bez ikakve štete po prirodni fond ptica, a uz znatne materijalne prihode. Međunarodni interes postoji — treba ga samo iskoristiti.

ZAKLJUČCI

Utvrđen je i obrazložen međunarodni značaj ornitofaune Skadarskog jezera i to iz više kompleksnih razloga:

1) Budući podeljeno između SFR Jugoslavije i NR Albanije, Skadarsko jezero ima status međunarodne vode, pa prema tome i sav živi svet ekološki vezan za vodu Skadarskog jezera ima međunarodni značaj, shodno tome i ornitofauna.

2) Individualni areal mnogih ptica obuhvata delove jezera koji pripadaju kako SFR Jugoslaviji tako i NR Albaniji, pa prema tome taj deo ornitofaune Skadarskog jezera ima međunarodni značaj.

3) 90% ornitofaune Skadarskog jezera pripada pticama selicama, koje povezuju Jugoslaviju sa čitavim nizom drugih zemalja, što daje ornitofauni Skadarskog jezera međunarodni značaj.

4) Sa svoje 264 vrste, ornitofauna Skadarskog jezera po raznovrsnosti spada među izuzetno bogata područja, čiji je značaj za održavanje i osvežavanje globalne ornitofaune vrlo širok — međunarodni.

5) Na Skadarskom jezeru živi veliki broj vrsta koje u Evropi, a i šire, imaju status retkih i ugroženih delova prirode. Međunarodna javnost je zainteresovana da se ove vrste očuvaju na Skadarskom jezeru, kao jezgro za rekonstrukciju degradirane ornitofaune u drugim zemljama.

Međunarodni značaj ornitofaune Skadarskog jezera je poznat u međunarodnoj javnosti, u naučnoj literaturi i međunarodnim dokumentima. Veliki broj profesionalnih i amaterskih ornitologa dolazi da se divi i da proučava bogatu ornitofaunu Skadarskog jezera.

Predlaže se preduzimanje intenzivnijih mera aktivne zaštite ornitofaune Skadarskog jezera proširivanjem spiska zaštićenih vrsta na sve ptice (najugroženije trajno, a lovne lovostajem). Predlaže se stavljanje Skadarskog jezera kao celine pod zaštitu i to u okviru Međunarodne konvencije za zaštitu staništa vodenih ptica.

Predlaže se usmeravanje lova i lovnog turizma na Skadarskom jezeru na odgajenu pernatu divljač, čime bi se unapredio lov i zaštitio prirodni fond pernate divljači na jezeru.

Predlaže se osnivanje Međunarodne ornitološke opservatorije na Skadarskom jezeru, čime bi se iskoristilo veliko međunarodno interesovanje za ornitofaunu Skadarskog jezera. Time bi se, uz relativno skromna ulaganja stvorili uslovi za razvoj specifičnog oblika turističke delatnosti, a istovremeno unapredila istraživanja ornitofaune Skadarskog jezera.

LITERATURA

Atkinson-Willes, G. L. (1968): Report on January Census of Palearctic Wildfowl in Europe, South-west Asia and North Africa 1967 and 1968. — Proceedings of the International regional Meeting on Conservation of Wild-resources, Leningrad.

Atkinson-Willes, G. L. (1976): The numerical distribution of ducks, swans and coots as a guide in assessing the importance of Wetlands. — Proceedings of the International Conference on Conservation of Wetlands and Waterfowl, Heiligenhafen, 1974: 199—254, Slimbridge.

Burri, H. (1970): VSV-Fahrt Jugoslawien 1970. — Vögel der Heimat 41 (2): 25—31, Ensiedeln.

Carp, E. (1978): Marine Parks and Wetlands as Natural Reserves Important for the Ecological Balance of the Mediterranean Sea. — Ocean Management 3: 167—177, Amsterdam.

Crivelli, A. (1978): Pelicans in Europe. — Symposium on Conservation of colonially nesting Waterfowl, Carthage, Tunisia, 1978.

Crivelli, A. i Vizi, O. (1981): The Dalmatian Pelican, *Pelecanus crispus* Bruch, 1832, a recently world endangered bird species. — Biol. Conserv. 20: 297—310, Barking.

Géroutet, P. (1960): Observations de L'Hirondelle Rousseline, *Hirundo daurica* au Montenegro. — Larus 12—13: 37—39, Zagreb.

Gooders, J. (1970): Where Watch Birds in Britain and Europe. — André Deutsch, London.

Grimm, H. (1962): Ornithologische Eindrücke von einer Exkursion nach Jugoslawien. — Der Falke 9 (2): 39—45, Leipzig, Jena.

Jovičević, G. (1980): Zakonodavna aktivnost SRCG koja se odnosi na zaštitu Skadarskog jezera sa posebnim osvrtom na mjere međunarodno-pravne zaštite ovog objekta. — Simpozijum o Skadarskom jezeru, Knjiga sadržaja, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Titograd.

Kolbe, H. (1962): Ornithologisches aus Albanien. — Beitr. z. Vogelk. 8 (3): 121—139.

Kroneisl-Rucner, R. (1957): Prstenovanje ptica god. 1954. i 1955. — Larus 9—10: 7—33, Zagreb.

Kroneisl-Rucner, R. (1959): Prstenovanje ptica 1956. godine. — Larus 11: 5—22, Zagreb.

Laursen, J. (1971): Orientering Sydjugoslavien. — Danske Fugle 23 (1): 32—33.

Lind, P., Rhodes, D. and Irwing, W. (1962): Birds seen in Yugoslavia: A) May 8th—22nd 1959. — Larus 14: 129—133, Zagreb.

Maštrović, A. (1939): Markiranje ptica. — Zavod za primenjenu zoologiju, Zagreb.

Maštrović, A. (1940): Prstenovanje ptica 3. — Zavod za primenjenu zoologiju, Zagreb.

Matvejev, S. D. (1965): Perspektivni plan proučavanja i uređenja lovstva na Skadarskom jezeru. — Elaborat Izvršnog vijeća SR Crne Gore, Titograd.

Matvejev, S. D. i Pekić, B. (1964): Lovstvo u Crnoj Gori i mogućnosti njegovog perspektivnog razvoja za nekoliko narednih godina. — Elaborat Izvršnog vijeća SR Crne Gore, Titograd.

Moll, G. (1967): Ornithologische Beobachtungen im Jugoslawischen Küstengebiet, besonders im Bereich der Boka Kotorska (Montenegro) vom 31. 7. — 21. 8. 1965. — Larus 19: 240—242, Zagreb.

Olney, O. (1965): Project MAR: List of European and North African wetlands of international importance. — IUCN, Morges.

Parslow, J. (1974): Threatened Birds — Study of birds in need of special protection in Europe. — Council of Europe, Strasburg.

Perazić, G. (1980): Međunarodno pravni problemi Skadarskog jezera. — Simpozijum o Skadarskom jezeru, Knjiga sadržaja, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Titograd.

Pušonjić, B. (1965): Ribe se love dinamitom a ubijena visoka divljač baca se u kanjone da bi se zametnuo trag. — Politika, 12. oktobar 1965: 9, Beograd.

Ražnatović, V. (1980): Potreba donošenja zakona o zaštiti Skadarskog jezera. — Simpozijum o Skadarskom jezeru, Knjiga sadržaja, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Titograd.

Reichholf, J. (1976): Die trophische Struktur der Wasservogelgemeinschaft des Skutari-Sees un ihre jahreszeitliche Dynamik. — Ver. orn. Ges. Bayern 22 (3/4): 450—460.

Rucner, R. (1966): Die Wasservögel in Jugoslawien. — Proceedings of the International Conference on Wildfowl research and Conservation: 41—51, Brno.

Rucner, R. (1967): Wetlands of Yugoslavia. — Proceedings of the Second European Meeting on Wildfowl Conservation, the Hague.

Schenk, J. (1915): Die Vogelmarkierungen der Königlich Ungarischen Ornithologischen Centrale in den Jahren 1914 und 1915. — Aquila 22: 270—328 (219—270), Budapest.

Schenk, J. (1930): Die Vogelberingungen des Kgl. Ung. Ornith. Institutes in den Jahren 1928—30. — Aquila 36—37: 170—209, Budapest.

Schönfuss, G. (1962): Ornitologische Beobachtungen in Jugoslawien. — Beiträge zur Vogelkunde 8 (3): 158—170.

Stanković, S. M. (1980): Skadarsko jezero u svjetlu koncepcije aktivne zaštite prirode. — Simpozijum o Skadarskom jezeru, Knjiga sadržaja, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Titograd.

Stojković, Z. i Vasić, V. (1968): Zonalnost u ornitofauni sjeverne obale Skadarskog jezera. — Poljoprivreda i šumarstvo 14 (3): 59—74, Titograd.

Štromar, Lj. (1965): Prstenovanje ptica god. 1961. i 1962. — Larus 16—18: 5—37, Zagreb.

Štromar, Lj. (1967): Prstenovanje ptica u godini 1963. i 1964. — Larus 19: 5—43, Zagreb.

Štromar, Lj. (1970): Prstenovanje ptica u godini 1966. — Larus 21—22: 5—30, Zagreb.

Štromar, Lj. (1971): Prstenovanje ptica u godinama 1967. i 1968. — Larus 23: 5—37, Zagreb.

Štromar, Lj. (1972): Prstenovanje ptica u godini 1969. — Larus 24: 5—30, Zagreb.

Štromar, Lj. (1975): Prstenovanje ptica u godinama 1971. i 1972. — Larus 26—28: 5—43, Zagreb.

Štromar, Lj. (1977): Prstenovanje ptica u godini 1973. — Larus 29—30: 295—321, Zagreb.

Štromar, Lj. (1980): Prstenovanje ptica u godinama 1974. i 1975. — Larus 31—32: 9—53, Zagreb.

Terrasse, J. i Terrasse, M. (1961): Impressions ornithologiques en Yougoslavie (1959). — L'Oiseau et la R.F.O. 31 (1/2): 59—69.

Thorpe, W., Cotton, P., Holmes, P. (1936): Notes on the birds of lakes Ochrid, Malik and Prespa and adjacent parts of Yugoslavia, Albania and Grece. — Ibis, July 1936: 557—558.

Vasić, V. (1974): Karakteristike zonalne distribucije ornitofaune Skadarskog jezera. — IV kongres biologa Jugoslavije: 26, Sarajevo.

Vasić, V. (1976): Gnežđenje sivih čaplji, *Ardea cinerea cinerea* L., na lovorikama (*Laurus nobilis* L.), na Skadarskom jezeru. — Glasn. Republ. zavoda zašt. prirode — Prirodnjačkog muzeja 9: 31—38, Titograd.

Vasić, V. (1980): The List of birds of Skadar Lake (Montenegro, Yugoslavia). — *Larus* 31—32: 185—208, Zagreb.

Vizi, O. (1974): Ornithological Investigations on Skadar Lake. — Progress Report, Limnological Investigation of Skadar Lake 1973, The Smithsonian Foreign Currency Program — Biological Institute of Titograd, Titograd (cyclostyled).

Vizi, O. (1975a): Ornithological Investigations on Skadar Lake 1974, Progress Report, Limnological Investigations of Skadar Lake 1974, The Smithsonian Currency Program — Biological Institute of Titograd, Titograd (cyclostyled).

Vizi, O. (1975b): Nalaz kukavice afričke (*Clamator glandarius* L. 1758) na Skadarskom jezeru. — Glasn. Republ. zavoda zašt. prirode — Prirodnjačkog muzeja 8: 15—19, Titograd.

Vizi, O. (1979): Gnežđenje sive čaplje (*Ardea cinerea*), na Skadarskom jezeru u periodu 1972—1975. i 1977—1978. godine. — Drugi kongres ekologa Jugoslavije: 1705—1716, Zagreb.

Vizi, O. (1981a): Ornithofauna of Lake Skadar. — Biota and Limnology of Lake Skadar, Univerzitet »Veljko Vlahović«, Biološki zavod, Smithsonian Institution, University of Wisconsin, Titograd.

Vizi, O. (1980a): Današnje stanje ornitofaune Skadarskog jezera. — Simpozijum o Skadarskom jezeru, Knjiga sadržaja, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Titograd.

Vizi, O. (1980b): Reef Heron, *Egretta gularis gularis* (Bosc) 1972 — new species in ornithofauna of Yugoslavia. — Glasn. Republ. zavoda zašt. prirode — Prirodnjačkog muzeja 13, Titograd.

Vizi, O. (1981b): Dalmatian Pelican of Lake Skadar. — Biota and Limnology of Lake Skadar, Titograd.

Vizi, O. i Šoti, J. (1978): Zimski aspekt zonalne distribucije ornitofaune Skadarskog jezera. — Glasn. Republ. zavoda zašt. prirode — Prirodnjačkog muzeja 11: 47—63, Titograd.

Vizi, O. i Vasić, V. (1980): Istorijat ornitoloških istraživanja Crne Gore sa bibliografijom. — Glasn. Republ. zavoda zašt. prirode — Prirodnjačkog muzeja 13: 33—55, Titograd.

Vučković, M. (1970): Zaštita ornitofaune Skadarskog jezera. — Poljoprivreda i šumarstvo 16 (4): 99—108, Titograd.

Vučković, M. (1976): Osvrt na trajno zaštićene površine u Crnoj Gori. — Poljoprivreda i šumarstvo 22 (3): 1—11, Titograd.

Vučković, M. (1980a): Zaštita prostora Skadarskog jezera. — Simpozijum o Skadarskom jezeru, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Knjiga sadržaja, Titograd.

Vučković, M. (1980b): Prilog zaštiti i unapređenju osnovnih vrsta divljači Skadarskog jezera. — Simpozijum o Skadarskom jezeru, Knjiga sadržaja, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Titograd.

Vojislav F. VASIĆ

INTERNATIONAL IMPORTANCE OF SKADAR LAKE AVIFAUNA

Summary

Several complexes of reasons make the Skadar Lake avifauna important much larger than local one. Skadar Lake, being transected by the Yugoslav-Albanian border, has the status of international waters. Consequently, entire wildlife ecologically dependent on Skadar Lake waters is of international (bi-lateral) importance. Any reclamation or change of water-regime in one part of the lake automatically provides an ecological disbalance in the other part. Skadar Lake is an ecological entity belonging to the two states. The Skadar Lake avifauna, especially waterfowl not recognizing the state borders is of equal importance for both Yugoslavia and Albania. Moreover, many birds occupying a large individual territory (or better aquatory) cross the state border several times every day. Some of them, as Dalmatian Pelican, breed in Yugoslavia and take food in Albania.

Most (90%) of the bird species of Skadar Lake moves through seasons from Arctic to South Africa. Migrating birds connect the Skadar Lake with the European, Asian and African countries. The recoveries of ringed birds (Table 1) show that at Skadar Lake come the birds from at least 10 European countries (Map 1 and 2). Thus the Skadar Lake is of great international importance as a crucial station on the migrating flyway of European birdlife, especially for the waterfowl.

The richness of Skadar Lake avifauna which consists of about 264 bird species is one more reason of its international value. Having in mind that such a diverse wetland avifauna is very rare in Europe, Skadar Lake attracts every year more and more foreign ornithologists as well as bird-watchers individually and in organized groups. Special international interest is paid to the rare, in Europe threatened bird species, not only as curiosity but also as a nucleus of future regeneration or restoration of degraded wetland avifauna of neighbouring countries.

The intensification of activities on bird conservation at Skadar Lake is suggested. The list of protected birds is to be completed. The rare and endangered birds must be protected during whole year and for all others the short hunting season must be proclaimed. The entire Skadar Lake area should be protected and not only the small reserves. Skadar Lake deserves the state of wetland of international importance included in the instruments of International convention on wetland conservation especially as waterfowl habitat (Ramsar Convention).

The preorientation of imported hunting to the rised game birds, is also proposed. In that way the natural population of waterfowl will be preserved.

The international interest for Skadar Lake birds could be partly satisfied by an international ornithological observatory established in the near future. Such a institution will encourage both research and conservation of birds.